בחד זימנא אמדינן ליה או דלמא כיון דבזה

אחר זה נדר תרי זימני אמדינן ליה ואם תמצא

לומר כיון דבזה אחר זה נדר תרי זימני אמדינן

ליה אמר שני דמי עלי בבת אחת מהו הכא

ודאי בבת אחת נדר בבת אחת אמדינן ליה או

דלמא כיון דקאמר שני כזה אחר זה דמי אם

תימצי לומר כיון דקאמר שני כזה אחר זה דמי

אמדוהו מאליו מהו מי אמריגן הא אמיד מאליו

וקאי או דלמא בעינן כוונה לאומדנא פשום

מהא חדא דתנן דמי עלי ומת לא יתנו יורשין

שאיז דמים למתים ואי ם"ד אמדוהו מאליו הוי

אומרנא הא אמיד וקאי מי איכא גברא דלא שוי

ארבעה זוזי אמדוהו מאליו נחית לאומדנא דמי

עלי לא נחית לאומרנא: מתני' חומר בערכין

מבנדרים כיצד אהאומר ערכי עלי ומת יתנו

היורשים ידמי עלי ומת לא יתנו היורשים שאין

דמים למתים יערך ידי וערך רגלי עלי לא אמר

כלוָם ערך רָאָשׁי וערך כבידי עלִי נותן ערך

כולו זה הכלל דבר שהנשמה תלויה בו נותן

. ערך כולו יחצי ערכי עלי נותן חצי ערכו ערך

חציי עלי נותן ערך כולו זו המצי דמי עלי נותן חצי

דמיו דמי חציי עלי נותן דמי כולו זה הכלל

דבר שהנשמה תלויה בו נותן דמי כולו יהאומר

ערכו של פלוני עלי מת הנודר והנידר יתנו

היורשין ידמיו של פלוני עלי כן ומת הנודר יתנו

היורשין מת הנידר לא יתנו היורשין שאין דמים

למתים: גמ' ת"ר חומר בנדרים מבערכין

משהנדרים חלין על בהמה חיה ועוף ואין

מנדונים בהשג'יד משא"כ בערכין חומר

בערכין מבנדרים כיצד אמר ערכי עלי ומת

יתנו ג' יורשין דמי עלי ומת לא יתנו יורשין

שאין דמים למתים אמר ערכי עלי ומת יתנו

יורשין ש"מ סמלוה על פה גובה מן היורשין

שאני הכא דמלוה זו כתובה בתורה היא ש"מ

ימלוה הכתובה בתורה ככתובה בשמר דמיא

הב"ע כשעמר בדין דכוותה גבי דמי עלי

שעמר בדין אמאי לא יתנו פן יורשין דמי עלי

מחוםר אומרנא ערכי עלי לא מחוםר ולא

כלום: ערך ידי זו ורגלי עלי וכו': א"ר גידל

הלכה כא:

יא א מיי׳ פ״ח מהל׳ ערכין יג ג מייי שם פ"צ הלכה א: יד ד מייי שם הלכה ב: שו ה מייי שם הלכה ד:

שו ה מייי שם הנכה ד: שז ו ז מיי שם פיץ הלכה כג: יז ח מיי פי״ד מהלכוח מעשה הקרצנות הלכה א ב: יח ט מיי שם הלכה ע ופ״ה מהלכות ממוסרי כפרה הלכה מהלכות ממוסרי כפרה הלכה יא [ופ"ג מהל' ערכין הל' ט ועיין בלחם משנהן:

תורה אור השלם

ו. דבר אל בני ישראל ואמרת אָלַהֶּם אִישׁ בִּי יַפְּלֹא נֶדֶר בְּעֶרְבְּּךְ נְפָשׁת לִיְיָ: ויִפְרֹא כז ב בְּעֶרְבָּרְ וְפָשׁת לִיְיָ:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שאין דמים וכוי שהרי מת ע"כ לא: (ג) ד"ה נותן וכו' כתיב וכשאומר ערך חליי כל"ל והד"ח: (ג) ד"ה סבר וכו׳ בכולו הק״ד ואח״כ מ״ה כר״ש דפוטר:

שיוויי ווחחאות

מ"ח זה הכלל דבר שהנשמר יון סיינו זה הכלל ובר שהגשמה תלויה בו גותן כולו [ונ"ב: כן נמצא בכל הס"י והרמב"ם ז"ל לא גרים לה בפי המשנה] (ש"ח), בן עלי מת הטודר (ש"ח), ג'ן יתנו היורשין דמי עלי ומת לא יתנו היורשין שאין דמים כו' יתנו היורשין שאין דמים כו' יתנו היורשין ש"מ (ש"ח), דן דמלוה הכתובה נתורה (ש"מ), ה] יתנו היורשין למי (ש"מ), **ו] ילי וערך** רגלי עלי (מ"מ). 11 נומו חצי ערכו ערך הציי עלי נותן ערך כולו. מ״ט נפשות אמר רחמנא מ״ל (ש״ם), ח] נותן חצי דמיו למי ש"מ), עו בו כרי לאתויי (ש"מ). ים בה מלש מש"ח. יאו אי קסברי יו רבה מלש מש"ח. יאו אי קסברי יון בו מנט (ש נו) יון מי קטבוי לדס (ש"מ), יבן להו רבה [ובנ"ל: רבל] רבנן (ש"מ), יגן ל"ל אביי ורבא, ידן ל"ל עלי, עון שנים בדמיו יתן (ש"מ), טון דאמדינן הכי ואנן (ש"מ), יו] נודר ס"א חייב ש"מ), ית] מת הלכך לא (ש"מ), יט] בערכך מ״ח דבמעריך (ש״ח». כ] דה״ל אומדנא שחייבוהו לשלם כמלוה בשטר (ש״ח». יתנו היורשין לכן [נוסף דינור:] ונותן דמיו לר"מ. דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ויודע שאין ערך ליד ורגל וגמר ואמר לשם ליד ורגל וגמר ואמר כמים [הק"ל] (ש"מ), לג] למי. נ"ח מידי (ש"מ), כד] הכח לא נדר חלח ימים שישומו אותו כנ"ל והרי לל בל לידי שומל שהכי היה מת יד מה שאין כן נערכין. תימה ונקיש דמים לערכין להשיג יד שהרי החשנו (ש"m). לוו לערכיו לענין מרגלית (ש"ו

שיטה מקובצת

חצי ערכי עלי נותן חצי ערך. גליון. לאפוקי מדרבי יוסי בר יהודה דאמר לוקה בערך שלם חצי דמי עלי נותן חצי דמיו . כרבנן. נראה דרבי יוסי בר יהודה פליג נמי בהאי דלוקה בדמים שלמים וכן נמצא בתוספתא שלמים וכן נמצא בתוספתא (פ"ג ה"ג). הרא"ש ז"ל: מאי קסברי אי קסברי אדם מוציא בו' אפילו כולו. גליון. הוה מצי בי אביל בלה גיקן והוו מבי לשנויי דאין הכי נמי דרבנן סברי אפילו כולו נמי והא דנקט חציו לרבותא דר"מ נקטיה. הרא"ש ז"ל: וסברי לה בר"ש. גליון. ואע"ג דלא דמי כולי האי להא ואע"ג דלא דמי כולי האי להא דר"ש דלא פטר ר"ש אלא במתנדב דבר שאיז דרד להתנדב במותוב ובו שאין דדן לחתור מל כלל כגון מנחה מן השעורים ומן העדשים או נזיר מן הגרוגרות, אמדוהו מאליו מהו מי אמרי' כו'. הא בעיא לא אתיא בואס תמצא לומר כמו ההיא דלעיל ולבדה היה יכול לשאלה

אלא שרולה לערבה עם שאר הבעיות: דמי עדי ומת דא יתנו יורשים לפי שאין דמים וכו'. והא לתניא נכ"ק (דף מ. ושם) ונתן פדיון

נפשו דמי ניזק פי׳ ששמין אותו לאחר מיתה כמה היה שוה מחיים גזירת הכתוב היא אבל ידו הכא אינו נודר אלא דמים שישומוהו בב"ד והוא לא בא לידי שומא שהרי הוא מת לא יתנו יולשין את דמיו: ת"ר חומר בנדרים מבערבין בו'. תימה אמאי לא פריך אמתני׳ דקתני זה חומר בנדרים מבערכין זה חומר ותו לא והא איכא הני דברייתא דכה"ג פריך בב"מ פרק הוהב (דף נו:) גבי הא דאמר זה חומר בהקדש מבהדיוט ופריך זה חומר ותו לא האיכא טובא לפרוך הכא הכי וי"ל דהתם ליכא חידוש למצוא חומרא בהקדש מבהדיוט דמדין הוא דיש לנו להחמיר טפי בהקדש מבהדיוט ומש"ה קא מתמה עליה הש"ס זה חומר ותו לא והא איכא טובא אבל הכא דאיכא רבותא דמחמיר טפי בנדרים מבערכין מש"ה לא שייך למיפרך עליה זה חומר ותו לא דתנא ושייר ש: ואין נידונין בהשג יד פסן בערכין. וקשה שהרי הקשנו לעיל (ד' יח.) דמים לערכין פון מרגלית לקלים ואין היקש למחלה ואיכא למימר דאיכא חד מיעוטא דכתיב יעריכנו הכהן גבי ערכין דמשמע ליה י) ולא לאחר וגבי ערכין נידון בחשג יד כחשר יעריכנו הכהן ולא גבי נדרים: לאתויי מן הארכובה ולמעלה. וא"ת אמאי נקט מן הארכובה ולמעלה טפי מכל שאר י"ח

טריפות וי"ל דאיכא רבותא בהאי טפי לאפוקי דר"ש דאמר (חולין דף מב:) יכולה היא ליכוות ולחיות:

המעריך חצי ערך כלי ר"מ אומר נותן דמיו. ה״ג כרוכ הספרים ולא נראה דא"כ מאי קאמר בסמוך פלגיה לאו אורחיה לאינדובי ואמאי אין דרך להתנדב חלי שוייה של כלי לכך נראה לר"י דה"ג המעריך ערך חלי כלי והשתא ניחא דאמר פלגיה לאו אורחיה לאינדובי דחלי כלי אין שוה כלום ומשום הכי קאמר פלגיה לאו אורחיה לאינדובי

אמר רב ונותן דמיה והא לא אמר כלום קתני לא אמר כלום לרבנן ונותן דמיה לר"מ הא אמרה חדא זימנא יודא"ר גידל א"ר האומר ערך כלי זה עלי גותן דמיו מהו דתימא התם הוא דאדם יודע שאין ערך לכלי וגמר ואמר לשם דמים אבל הכא מימעא קמעי דסבר כי היכי דאיכא

ערך ראשי וערך כבידי איכא גמי ערך ידי וערך רגלי אבל דמי לא קאמר קמ"ל: ערך ראשי וערך כבידי גותן ערך כולו: מ"מ נפשות קאמר רחמנא: זה הכלל דבר שהנשמה תלויה בו כו': לאתויי מן הארכובה ולמעלה: חצי ערכי עלי נותן זו כו': ת"ר יחצי ערכי עלי נותן חצי ערכו ר' יוםי בר' יהודה אומר לוקה ונותן ערך שלם לוקה אמאי א"ר פפא לוקה בערך שלם מ"מ גזירה חצי ערכי אמו ערך חציו וערך חציו הוי דבר שהנשמה תלויה בו: אמא אר בכא יוקר בעוך כלם בים גדרורוג על באם עוך יוגדרעון ווגדרעון ווגדרעון בל הכלל דבר שהנשמה חצי דמי עלי נותן ₪ כו' דמי חציי עלי נותן דמי כולו: מ"ם ינדר בערכך נפשות כתיב: זה הכלל דבר שהנשמה תלויה בו ₪: לאתויי מן הארכובה ולמעלה ת"ר המעריך חצי ערך כלי ר"מ אומר נותן דמיו וחכ"א לא אמר כלום חרבא חֱלש עול לגביה אביי ורבגן ויתבי וקאמרי בשלמא ר"מ קסברָּ אִין אדם מוצִיא דבריו לבמלה לא שנא כולו ול"ש חציו אלא רבגן מאי קסברי אי יוֹ אדם מוציא דבריו לבטלה אפי' כולו גמי ואי אין אדם מוציא דבריו לבטלה אפי' חציו גמי אמר להו יש יש (רבא ואביי) רבגן דהכא כר"מ סברי לה וסברי לה כר"ש סברי לה כר' מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה וסברי לה כר"שי דאמר שלא התגדב כדרך המתגדבים כוליה אורחיה לאיתנדובי פלגיה לאו אורחיה לאיתנדובי: האומר ערכו של פלוני עלי ומת הנודר כו': מאי ניהו שעמד בדין היינו הך סיפא איצטריך ליה דמיו של פלוני ידו עליו ומת הנודר יתנו היורשים

בחד זימנא אמדינן ליה. פי שנים שו בדמים יתן: אמדוהו מאליו. בלא שום לורך אלא לשום דברים בעלמא ועשרה היו שם מהו: פשוט מהא. מתני׳ חדא מהני בעיות: שאין דמים למתים. ומעיקרא לא ידעינן כמה שוה: הא אמיד וקאי. דהא אין לך אדם שאינו שוה ד' זוזי: לא נחים לאומדנא.

> הלכך יתנו היורשין: שאין דמים למתים. והא לתניא בב"ה (דף כו.) ונתן פדיון נפשו י דמי ניזק התם הוא טעמא משום דמשעתא דאזיק רמי עליה לשלומי כשעת ההיוק וההיא שעתא דאוקיה חי הוא אבל דמי עלי שאינו יו נודר אלא מה שישומוהו ב"ד והרי לא בא לידי כך שהרי מת יתן (א) לא יתנו היורשין: לוחן ערך כולו. ישו בערכך נפשות כתיב ח (כ): ערך חליי עלי. הוי כערך ראשי וערך כבידי דהוי דבר שהנשמה תלויה בו: דמי הליי עלי נותן דמי כולו. דהא תניא בפרק השג יד (לעיל יח.) הקשתה דמים לערכין לידון בכבודו: גב" על בהמה. חם דמי בהמתי עלי אבל ערך אינו אמר אלא באדם: ואינן נידונין בהשג יד. שחם חמר דמי עלי וחין ידו משגת יתן הכל לכשיוכל: ש"מ מלוה על פה כו'. ופלוגתא היא בכמה דוכתי: ש"מ מלוה הכתובה כו'. ופלוגתא היא במס' בכורות בפ' יש בכור לנחלה (דף מט:): לשעמד בדין. וחייבוהו הודם מותו דה"ל קוכמלוה בשטר: אמאי לא יסנו כאן יורשין. הרי אמדוהו ב"ד: מחסרה הומדנה. שחייבוהו לשלם ולא הספיקו לאומדו עד שמת: לא אמר כלום לרבנן. דאמרי בפ"ק (לעיל ה) אדם מוליא דבריו לבטלה: כבן נותן דמיו. ואוקימנא בפ"ק [שם] דאליבא דר"מ אמרה: אבל דמי לא קאמר. והלכך לא ליתיב כגו דמי קמ"ל: נדר בערכך. הוקשו נדרים לערכין: ל"ש כולו ול"ם הליו. ואשמועינן בחליו וכ"ם בכולו דאע"ג דלאו אורחא לאינדובי חצי דמי כלי אפ"ה יהיב וכ"ש כולו: אפי׳ כולו נמי. אפי׳ אמר ערך כלי זה עלי ליפטר: סברי לה לר"מ. ומש"ה לא פליג בכולו (ג): ר"ש פוטר האומר הרי עלי מנחה מן השעורין בפ"ב דמנחות (דף קג.): מאי ניהו שעמד בדין. כלומר מתני׳ דקתני יתנו היורשין היכי מיתוקמא בע"כ כשעמד בדין קודם מותו כדאוקמא לרישא ואמאי הדר קתני לה:

> שלה נאמד מעולם אלא השתא הוא דאמדינן מון ואנן אומדנא בעינן: בזתגר' ערכי עלי. דבר קלוב הוא

 לעיל ו: וש"כן, כ) [שס],
ג) לעיל ה. סנהדרין יד:,
ד) [כתובות מו, תוספתא פ"ג ה"ג י) [כמוכת מו. מוספתח פי גים ג ע״ש], ד) [לעיל ה. וש״ג], ו) מנחות קג. [נזיר ט. פסחים נג:], ו) ושמות כאן, ה) וויקרא כון,

מסורת הש"ם

מוסף רש"י

האומר ערך כלי זה עלי נותן דמיו. כמו שהוא שוה, דיודע הוא שאין לומר לשון ערך לכלי ואין ערכו קלוב וגמר ואמר לשם דמים, דאין אדם מוליא דבריו לבמלה מוהדריומו) חצי ערכו. לפעל (שחורון פור). ווצי עובו. לפי שניו, דערך קלוב בפרשה לפי השנים (כתובות מו.). גזירה חצי ערכי. דמשמע חלי ערך שלם שקלוב לו לפי שנים, אטר שנט שקצול לו לפי שניט, אטו ערך חציר. עלי, והאומר ערך חליו עלי או ערך ראשי או לבי עלי, נותן ערך שלם, דהוה ליה מעריך אבר שהנשמה תלויה בו, וגבי ערכין כתיב בערכך נפשות, שהמעריד אבר שהנשמה מלויה בו נותן קלכה שנתנה כו תורה (שם) קסבר אין אדם מוציע דררי יתן קופט שתנוט כו מודס (שם). קסבר אין אדם מוציא דבריו לבטלה. ולדס יודע דלון ערך לכלי, דנפטות כסיב, וגמר ולמר לשם דמים (לעיל ה.).

רבינו גרשום

אמרוהו מאליו. שלא אמר דמי עלי: שאין דמים למתים. שאין אדם יכול לידע מאחר שמת כמה אדם יכול לידע מאוזר שמת כמה הוא שוה כשהוא חי: מי איכא גברא [דלא שוה ד' זוזי]. כשהוא חי והוה כי אמיד וליתבו יורשין רמי: אמרוהו מאליו נחית לאומרנא. ודקדום בו כמה היה שוה: דמי עלי. ומת לא נחית מעיקרא לאומדנא גמורה הלכך לא יותר היורשין: ואינן נידונין בהשג יד. אלא נותז כל מה שיש בהשניד. אלא נותן כל מה שיש לו וחזור ונותן כשיהיה לו: שאני הכא דמלות הכתובה בתורה היא. דכיון שאמר ערכי עלי כבר כתוב בתורה כמה שצריך ליתן: [בשעמד בדין, וחייבוהו ליתן וכל העומד לגבות כגבוי דמי: מחוםר אומדנא. בשעמד בדין ולא אמדוהו ומת ולא אמר כלום: אמורווו למוד רא אמו ביום. ל)דאין הנשמה תלויה בו: ונותן דמיה. של יד כלומר דאין אדם מוציא דבריו לבטלה וידוע שאין . ערך ליד וגמר ואמר לשום דמים ערך ליד וגמר ואמר לשום דמים ונותן דמיה: לר"ם דאמר בפירקין קמא המעריך פחות מבן חודש ר"מ אומר נותן דמיו כו': מישעא קא שעי דסבר כו') אבל דמי לא. בלומר לשום דמים לא מתכוין , ולא ליתז דמיה קמ״ל: ל**אתויי מ**ן הארכובה ולמעלה. שאם אמר ערך רגלי עלי מן הארכובה ולמעלה נותן ערך כולו: [מ"ם נדר בערכד כתיב. כלומר כל שישנו בערכין ישנו בדמים ההיינו נדר]: וחכ"א לא אמר כלום. נדר]: וחכ"א לא אמר כלום. כשאמר ערך חצי כלי אבל העריך לי בשלם נותן את דמיו: [מברי לה כר"מ ראמר אין אדם מוציא דבריו לבמלה. היכא דהתנדב כדרך המתנדבים דהעריך כולו פלגיה לאו אורחא לאינדובי הלכך לא אמר כלום דסבר לה כר׳ שמעון]: **מאי ניהו.** האומר ערכו של פלוני עלי וומת הנודר ערכו של פלוני עלי ןומור הוודר. אמאי יתנו היורשין כשעמד בדין המעריך קודם שמת): היינו הך. דשמעתין דלעיל אמר ערכי עלי ומת יתנו : היורשין ואוקימנא כשעמד בדין

א) נראה דחסר כאן ול"ל ערך ידי וערך רגלי עלי לא אמר כלום. דאין וערך רגלי עלי לח חמר כלום. דחין הנשמה תלויה בו: ונותן דמיה. של יד כלומר וכו'.

שבל תהנדב כולו שאם התנדב חציו שחייב לשלם אלא סבר כר"ש ועדיפא מרבי שמעון. הרא"ש ז"ל: תום" ד"ה ת"ד המעריך. גליון. ה"ג ת"ר המעריך חצי כלי כלומר ערך חצי כלי עלי (או המעריך חצי כלי) הילכך לא אא אמר כלום לרבנן כדמפרש טעמא דפלגא לאו אורח ארשא לאינדופי דהא תנן במתני ערך חציי עלי נותן ערך כולו אלמא לא אשכתן בערכין דבלשון זה מתחייב פלגא, וכן בכלי ומי כשאמר ערך חצי כלי עלי פלגא לאו אורח ארשא לאינדופי וכולו נמי לא יהיב, ול"ג המעריך חצי ערך כלי דמשמע דאמר חצי ערך כלי זה עלי דבכה"ג בערכין מתחייב פלגא כדתנן חצי ערכו עלי נותן חצי ערכו וא"כ בכלי נמי אורחא לאינדופי בלגא ויתן דמי חצי הכלי. הרא"ש ז"ל: